

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epitome Annalivm Trevirensium

Masen, Jacob

Augustae Trevirorum, 1676

Annalivm Trevirensium. Liber XXIII. Lotharius Archiepiscopus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12542

ANNALIVM
TREVIRENSIVM,
LIBER XXIII.

Lotharius Archiepiscopus.

Enè auspiciatum Lotharius exordium à seculari anno Christi MDC. duxit, utq; Romæ se probatum vidit, pontificiâ Confluentiæ tiarâ die Julii XXX. ab Auserensi Romanæ sedis legato, & Moguntinensi ac Trevirensi Suffraganeo, in æde S. Florini ornatus est. Vir, ut cultissimis moribus, ita personæ dignitate ac gratia ad principatum natus. Frons illi amœna atque exporrecta, genæ leni suffusæ purpurâ, læti sub nigricante supercilio oculi, nasus mediocriter elevatus, tota facies ad serenitatem explicata, capillus modestè demissus, statura corporis moderatè crassi media, prompta adhæc oris facundia excelsis illum muneribus aptaverant.

Jam ingressurus administrationem, multa sibi, cùm privatim, tum publicè, deesse comperit. Vacuum domi exhaustumque cum penu ærarium; publicum verò tam calamitate temporum, quàm malè administrantium fraudibus attenuatum. Quare Comitii Confluentiam indictis, patriæ suisque necessitatibus consultum voluit, utque promptioribus uteretur ceteris, Procerum ante gratiam ad consensum tributorum liberalem conciliavit. In quibus cum Reinerus S. Maximini Abbas haud illiberali ad stipulatus suffragio fuisset, ratus sibi ob hanc promptitudinem indulgendum, prisce immunitatis obtentu: ubi denique se in partem exsolvendorum promissorum

1600.
Anno seculari bonis auspiciis Lotharius fit Episcopus.

Regimen à Comitii Confluentiæ ad levandam aulam patriamque necessitatibus instituit.

Abbas S. Maximini subesse recusat.

Oeconomiam ordinat.

Jubilæi Romani celebritas & fructus.

Ecclesiastica disciplina per diocesium, & imprimis Limpurgi instaurata.

missorum vocari sensit, deprecari primùm, mox oblectari, nec quicquam, nisi juris sententia damnatus, velle exsolvere. Unde lis gravissima, jam triginta facilè annis sopita, non levibus utriusq; partis damnis, concitata est.

A comitiis Lotharius ad œconomiam instaurandam versus, ministeria ad ornatum aulæ magis, quàm necessitatem instituta submovit, Quæstoresque cum domesticos, tum provinciales ad rationes evocavit, quosque ex his minus reperisset fidos, vel officio submovit, vel gravioribus etiam pœnis castigavit haud magnâ invidiâ, cū depressis aliis velut in bilance alii extollerentur. Domesticorum verò impostorum rationaria in dies voluit exhiberi, ne fraudes temporum tenebris involerent.

Jubilæus inter hæc Romæ annus, qui plenâ remissionis scelerum pœnarumque indulgentiâ vulgaris erat, ingenti ex nostris etiam oris populi frequentia volebatur, tantâ pietate Clementis procerumque Ecclesiæ Romæ obitus, ut primæ notæ hæretici, qui curiositatis gratiâ affluxerant, cum illos, ad pauperum servitiâ, pedesque etiam abluendos osculandosque, abjectos cernerent durum pectus emolliti, ad Romanæ orthodoxæque Ecclesiæ matris gremium prodigi filii redierint.

Lotharius, ut & suos ad sequentis anni Jubilæum disponeret, post accepta à Cæsare regalia fidemque à subditis, diocesi, sese lustrandæ, atque ad disciplinam formandæ impendit, hunc laborem cum Helfensteinio Suffraganeo ex æquo partitus. Qui juncta deinde operâ Limburgense trans Rhenum, Hassios inter Nassoviosque, periclitatum ab hæresi territorium, atque in primis Collegium illic haud infrequens Canonicorum, orthodoxæ religionis moribus, à discrimine revocare conati sunt.

Quando Ibrahim Bassa Turcarum, post occupatam in Hungaria Pappam, fortissimum Stiria munimentum Canissam præsidiariis ære corruptis, invasit, Michael Moldavia, & Batorius Transilvania, fidem Deo ac Cæsari obnuntiarunt. Carolus Suecus Sigismundi patruus, ut hunc eliminaret Succia hæresin bonorumque Ecclesi-

fiasticorum rapinam indulfit. adeoque hos inter destituta jam olim Germanorum salus fluctuabat, nisi hanc Principum ad Rhenum fides constantiaque inprimis sustentasset. Emmanuel etiam Dux Lotharingæ, suis ac Trevirorum armatus copiis, semel iterumque Turcarum Victor, Albam illis Regalem in Hungaria eripuit; sed aurâ loci Germanis iniqua afflatus Norinbergæ, dum novum cogit militem succubuit. A Persarum Imperatore quoque Legati, Anglo quodam Sirleo Duce adfuerunt. Qui Cæsaris Principumque imperii arma in Turcam secum jungi rogabant; sed licet Lotharius & plerique Catholicorum Principum cum Rudolpho prompti essent; Protestantes tamen, qui Austriacorum per Hungariam vires nolebant invalescere, id consilium aversabantur. Porro Lotharius, cum hinc Palatini, inde Hollandorum medius, Ehrenbreitsteiniana in arce sederet, hanc quibusdam muris labantem, omni diligentia instaurandam censuit: ne quis illud Mosellæ Rhenique claustrum hostis interciperet.

Subinde, vertente anno, Jubilæi in suam quoque diocæsim fructum gratiamque derivaturus Princeps, vulgato Pontificis suoque diplomate, ipse Trevis cal. Novembris, à supplicatione solenni, exordium duxit. Visumque id placere Superis, qui antecedentium aliquot annorum sterilitatem, hiemisque asperitatem proximam, mitiori ac fertilissimo tempore pensarunt, ut consueta vini mensura, uno denique væniret sestertio. At mulieris istius Elisabethæ & Jacobi Muller apud Limburgenses secunditas malè ominata fuit, dum prolem ex partu geminam, ventre tamen coalescente unam fudit. Quæ, ut erant ex Lutheri & Calvinii schola juncti, has quidem cohærere ventre sectas, capitibus tamen manibusque ac pedibus dissidere non inani symbolo arguebant. Uti alius id temporis partus androgyni militis, in Christianorū adversus Turcam castris, eorundem velut exviris in feminas degenerantium ignaviam præfigurare est visus; quando Turcis rursus, Albam Regalem, Pestum,

In periculo à Turca & hæresi vicinorum imminente, Germaniæ per Ecclesiasticos ad Rhenum Principes, & Lotharingum adfistitur.

Ehrenbreitsteinium instauratur.

1601.
Jubilæum Trevis pie celebratum rara fertilitas consequitur.

Prodigiosi & malè ominati partus.

Christiani
Turcis multa
loca cedunt.

Galli & Hi-
spani felix
partus ac pax

Domus
Spurkenbur-
gica & Sei-
nensis comi-
tum Trev.
herede desti-
tuta. Unde lis
nata.

1602.

Reliquia
Veneticorum
Treviris pro-
dita & sub-
lata.

Domus Pro-
bativnis So-

Pestum, Strigoniumque in Hungaria deseruere. Fel-
ciorem Gallia ex Maria Medicæa (quam Henricus IV,
Margarita Valesia, ut consanguinea & sterili, relicta,
duxerat) Ludovici XIII. partum vidit, & Hispania eo-
dem Septembri mense Annæ Mariæ, Ludovici postea
conjugis, tanquam in ipso natali tempore ad connubium
destinatæ, quod communi gentis utriusque pace auspici-
atum fuit. Quæ & Treviri gavisi sunt,

Natalitiis ita etiam funebria mors in Treviris jun-
xit. Et Henricus quidem Nassovius ex domo Spur-
kenburgica ad S. Lubentium Archidiaconus vetusti
generis stirpem, fidemque moriens clausit. Henri-
cus etiam Seinæ Comes ex Decano Agrippinensi,
generis in matrimonio futurus propagator, sterilis oc-
cubuit, variisque hereditatem possessoribus diripi-
dam reliquit. Cumque hinc Palatinus, inde Witgen-
steinus Comes involarent, Lotharius feudi jam caduci
Dominus Seinam, arcesque Friesbergæ & Burghulæ
occupavit. Unde disceptata res lite, cum alii mixtum,
Lotharius merum esse feudum contenderet, quæ judicia
usque ad hoc ævum sine exitu ventilata, nuper denique
sub Archiepiscopo Carolo Casparo, mutua conciliatione
quievit. Hæc de bonis. Quo anima Henrici transierit ma-
gis incertum, Illud constat, non à Colonienfi solum Ec-
clesia, sed & Romana abiisse, priscaq; majorum fide, aut
illos degeneri hoc facto damnans, aut ipse damnandus.

Expurgata dehinc reliquiis Veneticorum Treverica
diocesis, fuit, cum rea hujus flagitii mulier, postquam à
complicibus instigata, magicis proprium filium artibus
sustulisset, parricidii atrocitate perculsa, se complicesq;
Judicibus aperuisset. Quibus convictis, omnes ignibus
addicti sunt. Sed educenda ad supplicium mulier,
tantâ in consortes indignatione flagrabat; ut oblecta-
ta, vix denique per Sacerdotem ad ignoscendum, seque
lictoribus permittendam inflecti potuerit. Illi paribus
deinde flammis consumpti, funestâ hac mortalium lue
patriam liberarunt.

Societatis Jesu Patres eodem tempore prima
Proba-

Probationis domum, Treviris Lotharii Principis operâ, moliri cœperunt, oblatâ ad hanc rem Mediolacensis Abbatiae domo vineâque intra urbis pomœria neglecto sterilique agro, atque alieno præter hæc ære gravato. Quam possessionem justo comparatam pretio, novo ædificio agrorumque cultu tyrones illustrarunt, Principe quinque florenum millia, tum ad loci amplificationem, tum Sacelli instaurationem conferente: cuius liberalitatem alii vicinorum Prælatorum inprimisque D. Maximini Antistes imitatus est, ut collatis ad domesticas facultates exterorum opibus, ad præclaram amplamque habitationem emerferit, qua diu utriusque Rheni Provinciæ tyrones educati sunt.

Profuit deinde Trevirensibus pacem Anglos inter Hispanosque sanciri, quam Jacobus Angliæ Rex, post Elisabetham Hollandicæ rebellionis facem adjutricemque sepulchro clausam, amplexus est. Quâ, accisis Batavorum viribus, arctioribus sese spatiis continuere. Quanquam alibi per Germaniam Calvinistarum vires audaciaque crescerent. Illi enim, cum se Passavicæ transactionis legibus exclusos memorarent, Episcopatus ad se divertos religione mutatâ translatos (quod istic vetitum erat) antiquæ fidei possessoribus negabant; recusatoque tribunali Cæsareo, aliud suæ factionis hominum erectum ibant; cui Palatinum, ut caput supremum directoremque præficiabant. Quod negarent in causa religionis solos Catholicos debere esse Judices; sed ex utraque hos parte deligendos.

Lotharius igitur cum Moguntinensi Electore, qui- bus Saxo aliique Catholici adhærebant, ad comitia imperii provocabant. Et his Calvinistæ, licet inviti, adesse coacti sunt. Ubi cum ostendissent Catholici, ex utriusque religionis Catholicæ & Lutheranae Jurisperitis, decreto Cæsaris anni 1598. in Camera Spirensi admissis, abundè justitiæ religionique provisum videri: nihil tamen ab Adversariis obtineri potuit. Quod tali iudicio Calvinistæ, à quo ipsi Judices excluderentur, parere nolent.

Unde

cietatis Jesu
Treviris con-
stituta.

1603.

Batavorum
vires separa-
tis Anglis ac-
cisa sunt, sed
Protestantes
Calvinistæ
per Germa-
niam junctæ
vires inva-
luere.

Comitiis
non acquie-
cunt; & alibi
ud in causis
Ecclesiasticis
tribunal va-
lent.

Unde neque ab his quicquam auxilii contra Turcam impetratum est, Saxone licet ad hoc bellum accedente,

Lotharius
nimium in
Ehrenbrei-
steinio fir-
mando festi-
nat.

Lotharius ex his nubibus securam armorum tempestatem auguratus, cum toto impetu ad castrum Ehrenbreitsteiniani munitionem, continuato etiam festis diebus opere incumberet, ipsa demum omnium Sanctorum nocte aggerum eductorum moles subsidit in fossas & pleraque in priorem faciem rediere, ut neglecti suis festivitibus Superi has de se vindicias exegisse viderentur. Provisum inter hæc à Rheni Electoribus rei monetariæ variorum numorum corruptelis pessundatæ. Quare & Mittelburgici Rosæ-nobiles proscripti sunt, aliisque numis inprimis Philippeis, aureisque diversorum, definitum pretium constitutum est.

Fons
Schvveichii
salubris mul-
ta frequentia
aditur.

Quo tempore saluberrima fontis scaturigo Svevichii, sex passuum infra Trevirim millibus exorta, celebrari cœpit. Rusticus loci, qui gravi in morbo ex eo sanitatem hauserat, revulgatâ plurimos sensim afflictorum traxit. Is vicinum ad consulendum de valetudine necromanticum ablegârat, cum octo vini sextariis, quod muneris loco esset. Hic averfatus factum, vino domi transfuso, congium proximi fontis aquâ, sibi quondam ad scabiem abstergendam utili, explet; reduxque nuntiat, hanc aquam à fatidico submitti, quâ sensim hausta salutem recipiat. Et verò id factum, hausit, convaluitque. Quod, ut vicinus conspexit, fraudem fontemque detexit. Quo eventu prædicata aquæ virtus multis languentium ad valetudinem profuit, sensimque tanta remotis ex locis etiam frequentari multitudinem cœpit, ut ex Julia Dux ipse Joannes Wilhelmus, ejus stirpis ultimus, jam delirantis cerebri aliquot petiturus remedium accederet, ex quibus licet alii sanitatem referrent, ut illustris Dominus Guilielmus Walderdorffius, de Limburgensi desperatè ægro testatus est; alii tamen spe sua destituti, ut & Juliæ Princeps, ad patriam rediêre. Nec mirum, cum nec omnium morborum una sit medicina: nec ejusmodi fontes, eadem

mineralium vi, (quam hic aluminis auri que repererunt Medici) sensim exhausta, semper abundant. Unde hac ætate evanuisse deprehendimus: *ut nihil ferè excellens in humanis diuturnum est.*

Amisit & hoc tempore Lotharius fratrem uterinum Guilielmum Quaed, Dominum in Landscron, Cardonensis Ecclesiæ Archidiaconum, & Limburgensis Præpositum, virum omnis historiæ & antiquitatis rerumque civilium apprimè peritum. Qui maturus ævi, cælo jam dignus piâ morte visus est.

Quem duæ eodem anno Virgines, quodque admireris Lutherana ex his altera, mundo in Parthenone mortuæ, sunt consecutæ. Illa Clusam unâ cum parentibus amicisque profecta, postquam Deiparæ sese illic devovisset, redux, instructis, velut nuptialibus, epulis, ad has pauperes duodecim invitari voluit. Qui à mensa, liberali etiam elemosyna donati rediere. Hæc tam illustri exemplo, aliam genere nobilem, heterodoxis editam parentibus ad imitationem traxit. Importunis illa opportunisque genitores sollicitare cœpit precibus, sibi ut in illo Virginum contubernio, quod ad S. Claram sanctitate Deo castè servientium eximium est, vivere, Deique obsequio consecrare ætatem liceret, pervicit denique ut ab ipsismet parentibus ad Societatis Jesu Sacerdotem deducta, Trevirim in Catholica primùm religione (quàm plerique Protestantium in Romana Ecclesia ritè observari posse autumant) orthodoxè formata est, deinde etiam Parthenone recepta. Quo, ut ab iisdem se parentibus introductam lætabunda conspexit; tum in genua ante eos provoluta supplex oravit: ne quam aperuissent filiæ ad salutem viam, hanc sibi metipsis, à Catholica extorres fide, intercluderent. At cum facilius sit suadere recta, quàm exequi, ancipiti hæserit diu consilio, quod tamen postremò genitor imminente jam morte amplexus est. *Mori enim plerisque catholice, quam vivere est suavis.*

Apud Belgas alternantæ fortuna dimicatum est.

Osten-

Mors Domini Quaed, ex Landscron.

Virginum duarum, in quibus hæretica & nobilis, ad religionem transitus.

1604.
Ostenda ab
Hispanis oc-
cupata.

Protestan-
tium sub Pa-
larino Prin-
cipe unio &
institutum
iudicium.

Mauritius
Hassiae Calvi-
nismum pro
Lutheranis-
mo inducit.

Lotharius
cum eo ra-

Ostendam, post triennem obsidionem, Dux Hispanus magno A catholicorum dolore Spinola occupavit: Cal- sandam insulam, Isendicam, & Selusam Hollandi. Unio Protestantium adversus Catholicos, Ecclesiastica bona repetentes, Heidelbergæ sub Correspondentium nomi- ne conclusa, federisque ac supremi iudicii caput dele- ctus Palatinus, apud quem singuli statuum hoc ordine suum quique Legatum possidere atque alere iussi, Brandenburgicus, Hassus, Badensis, Anhaltinus, Comi- tes Wetteravici. Hollandi; reliquisque accedere vo- lentibus promissus aditus. Quibus primò in causis reli- gionis, deinde in omnibus Evangelicorum statuum li- bertatibus, tertio in incivilibus, quarto in rebus ad concordiam federatorum, postremo ad con- ciliationem finitimorum pertinentibus ultima deciden- di facultas, consciis tamen principalibus, concessa est: aulico etiam Cæsaris iudicio in his causis obnuntiatur: Cui solum pacis communis violatæ controversiasq; de Principatibus ditionibusq; conferendis volebant com- petere. Ita subditi Imperii sui met Imperatoris facti Do- mini, post everfam Majorum religionem, occupatæque Ecclesiarum bona, negatum de his Cæsari iudicium, sibi protervè vendicabant, propria ipsi in causa Rei si- mul fururi & Iudices, consilio vel extremis barbaris eru- bescendo, quò tamen ad gravissimam bellorum calami- tatem devoluta cœcè Germania est.

Quo tempore, cum defuncto Ludovico Hasso- rum Principi Mauritius nepos Calvinizans successisset, hic apud Marpurgenses receptus, suæ omnes religionis esse iussit, & quotquot Academicorum oblucentur, excedere, qui magno numero Geissenæ à Darmstadi- nis admissi sunt. Ipse dein Mauritius Prædicantis loco ad vulgus pro concione dicere auditus est. Ita Ver- tumni isti brevi tempore triplici religione transformati nihil priscae germanæque constantiæ retinere visi sunt. Cum hoc Mauritio ratione finium regundorum quibus permiscetur, Lotharius per Legatum Melchiorum Elztium

Eltzium transegit, comperitque Hassis deficientibus Sa-
xonem ex pacto successorem relinqui, sub quo ad Lu-
theranismum utique remigrandum foret. Ita pro inge-
nio Principum de religione in Germania luditur, Do-
minique credunt quod volunt, subditi etiam quod
volunt.

Mortuus est supremus Lutzburgensium Guber-
nator Petrus Ernestus Comes Mansfeldiæ. Cujus ex
concubina prodiit in fide ac moribus degener Mansfel-
dius fax illa rebellionis Germanicæ. Iste Deo Regique
fidus, plurimum bellorum, aut miles, aut Dux, utraq-
ue exercitatus sorte, non agendo minus, quam patiendo
fortis exitit. Memorabilem, juxta urbem, hortum,
duobus cum valle amœnissima montibus, longo muro-
rum ambitu, inclusis, excitavit. Quo omne volupta-
tis, etiam obscœnæ, genus, in statuis ex prisca gentili-
tate productis, captabat, fontesque ac balnea, quæque
avibus, piscibus, ferisque alendis facerent, cum insigni
ædificiorum varietate concluderat: ut paradysum in
terris instruxisse sit visus. Sed hunc illi mors brevi;
nobis quinquaginta post illum anni pæne totum ex o-
culis sustulerunt. Ita præter vastitatem loci rude-
rumque acervos, vix quicquam admiratione dignum
superest. *Ut appareat quam fluxa mortalium rerum
voluptas sit, quâ vix fruimur, & evanescit.*

Clementi posthæc Romæ defuncto Leo XI. aliquot
ejusdem Aprilis Diebus, successit, Paulo mox V. locum
facturus, qui Venetos, immobilia Ecclesiasticis bona
prohibentes, sacris interdixit, haud levi reip. perturba-
tione, quâ Societas Jesu Pontifici obsequens exclusa
est, quam septentrio variis locis recepit, Lotharius
etiam Treviris frequenti beneficentiâ, eâque fere annuâ,
ut auctiores numero invalescenti per viciniam hæresi
opponeret. Quamvis impunè hujus insolentiam, nec
Deus ipse sustineret. Siquidem Marpurgi Crucifixi
imaginem deturbans, ab eadem oppressus intra tridu-
um exspiravit: alter Iconomachus è sublimi præceps,

Y y

fractâ

tione finium
transigit.

Petrus Mans-
feldius Lut-
zelburgi Gu-
bernator o-
biit, cuius
amplissimus
& ad omnē
voluptatem
instructus
hortus brevī
concidit.

1605.

Paulus V. in
sede Rom.
succeedens
Venetos sa-
cris interdi-
cit. ybi So-
cietas Jesu
exclusa Tre-
viris promo-
vetur.

Iconomachi variè puniti à Deo.

Ecclesia Prædicantis executione fulminata.

S. Barbaræ patrociniū.

1606.

Electores sacri consilium unionis adversus Protestantés suscipiunt.

Suffraganea Viridunensium Ecclesia, in causarum provocatione metropolitana Trev. sequi & audire debet.

fractâ tibiâ, prostratus est: tertius in agro Treverico dum statuæ Deiparæ in lutum abjectæ resumendæque illudit, incurvatus in terram obrigit, & ceu statuâ, in domum curru relatus est. Franckenbergæ verò in Hassia dum Prædicans pro concione fulmen Ecclesiæ suæ, nisi veritatem assereret, imprecatur, templum igne tactum consumptūq; est. Secus in Trevirorum suburbio D. Barbara honorata suo ex fonte bibentibus periculosam vicinamque lepræ scabiem absterfit. Lues etiam pestifera, quæ gravissimis in Treviros cladibus latè fusa grassabatur, supplicatione publicâ, ad Dei Divorumque opem implorandam institutâ, remedium invenit.

Verùm alia conjuratorum in religionis novæ unionis pestis cum per Rhenum Mosellamque latius indies serperet, Lotharius in arce sua Confluentina, cum Sui-chardo Moguntinensium, & Ernesto Colonensium Septemviro, de opportuno sibi defensionis præsidio, hoc est, unione Catholicorum alteri opponendâ providendum esse statuerunt. Cujus rei gratiâ, postquam Fuldensibus inter orthodoxos comitiis disceptatum esset, facilius cunctis fuit morbum, quàm remedium invenire: Cùm per hoc illum magis crederent exasperandum.

Eodem tempore Metropolitanus apud Treviros iudicii autoritas à Provincialium Viriduni Judicum exceptione fuit oppugnata; quod ad hanc provocantes Clerici, indicias tantùm delictorum, in Ecclesiasticæ disciplinæ ruinam quærent, causæque æquitati per circuitus iudiciorum, inusitato hætenus more, illuderent. Quibus cum Bodechemius Justitiæ Præses, non minus sciens, quàm amans æquitatis, morem hunc, & Majorum exemplis, & Apostolicæ sedis institutis conformem tradidisset, repertumque, tam ad meliorem causarum discussionem, quàm inferiorum Judicum temeritatem infringendam, mansit hæc appellandi libertas.

Non omitam prodigiöse magnitudinis repertum hoc

hoc tempore ad Loganam, in prærupto amnis Elbæ loco Monocerotis cornu, quod minerale putant Medici, tantæ molis, ut justum unius hominis æquaret pondus. Dolendum verò quod cupiditate inveniendum in plures dissectum partes, oculis posteritatis servatum, oblatumque, ut decebat, Electori nõ fuerit, qui haud procul Confluentinis Principum Comitibus intererat. Aliud tunc quoque Rhenum Germaniamque inferiorem Ventorum immane prodigium tenuit.

Qui tantâ in homines, arbores, testaque vi irruerant, ut avulsa quæque sedibus, ad loca procul dissita, transferrent: Ita inter ipsa Ubiorum mœnia, è grandioribus arboribus facile octoginta novo in foro evulsæ radicitus, repertaque domorum testæ, quæ sublata trans Mosam ventus avexerat, ut taceam homines procul deportatos, quibus Dædalus hic alas fecerat.

Pontifex, ut pacem conciliaret Ecclesiæ, jubilarias rursus supplicationes indulgentiasque ritè expiatis concessit, eo quidem successu, ut Turca Cæsari viginti annorum induciis conciliatus sit. Moscovita tamen, Demetrio Magno Duce interempto, Ecclesiæ Rom. ut spes erat, conciliatus à Possævino non est: nec Batavi Hispano ad pacem inclinati; Cum libertatem religionis Indicamque navigationem nollent amittere. Denique igitur cum tanto sibi Christianorum hoc bellum sanguine, & centum ac viginti facile consumptis auri millionibus stetisse, & absque fructu, intelligeret, post biennium duodecim eis annorum inducias detulit. Quamquam dum hæc agerentur, prædatricibus inter se collisi turmis, & cruenta quidem in Clivia dimicatione fuerint, ubi primo victi Hollandi amisere Ducem suum Adolphum Nassovium, postea victores Hispanos captivitate deditos in ultionem Nassovii perfidè sustulerunt: Quies tamen hinc major Trevirorum finibus parta est.

Tristior his mors accidit laudatissimi Ducis Caroli Lotharingi Cardinalis, Metensium atque Argentinesium Episcopi, Qui virtute suâ, ut notissimus, sic

Cornu inges
juxta Loga-
nam supra
Confluentiã
reperitum est.

Ventus info-
lens qui ever-
tit, transtu-
litque testæ
& arbores.

Jubilarias
Indulgentias
Põtificis pax
cum Turca
consequitur.

1607

Hollandi in-
duciis con-
ciliantur.

Mutua ante
clade utrim-
que collisi
in prædis.

Carolus Lo-
tharingi fi-
lius & dein
Pater mori-
tur.

Y y z

carissi-

clarissimus omnibus, generis decus, religionis cultu, & beneficentia in subditos vincebat, immaturo florenti adhuc ætate fato patriæ ereptus. Quem Carolus Pater, annis meritisque plenus, anno proximo est subsecutus. Uterque vita longiore dignus, si solis illa virtutibus impenderetur.

Improvisa
sed pia Con-
cionatoris
mors.

Dæmonis ar-
te excitatam
procellam
vitat.

1608.

Insolens hie-
mis asperitas

Matthias
frater rebel-
lis, Rex eva-
dit.

Alterius, sed minoris è Societate Jesu viri, non minus inexpectata mors fuit. Is erat Lucas Ellents Ecclesiastes disertissimus, qui cū pro concione summa in æde calendis Januarii de suavissimo nominis Jesu cultu quamque is morientis in ore præstans esset ardentissime differeret, probaturus orationem re, catarrho oppressus mori hac in voce cœpit, ac vivere desit, ut alibi inciperet, postquam annis sex & viginti de cathedra Treviros docuisset, ægrisque ac pœnitentibus indefesso labore adstitisset. cuius sepulchrū anno toto floribus lacrymisq; civium, mortem dolentium, aspersum est. Qui cum olim beneficii ream ritè dispositam ad supplicium eduxisset, grandinis procellā (quam mulier præmonuerat à Dæmonibus in ejus perniciem conjuratis excitandam) pænè obrutus, cum reliquis fuisset nisi quæsito perugio ejus vim declinasset, meliori forti reservandus.

Plus calamitatis anno proximo intulit hiems rigidissima, quæ vites apud Rhenum Mosellamq; & ipsa apud Hollandos gramina radicitus sustulit, ut, deficientibus pro pecore alimentis, caseus butyrumque istic, hic vina interciderint. Hungariam diversa armorum tempestas perculit, quando Hæretici libertatis cupidi, turbarum magis, quam religionis fautorem nacti Matthiam Rudolphi Cæsaris fratrem, eidem magnis copiis hæserunt, ut fraternæ Austriacorum, novo exemplo, acies in campo opponerentur, donec Pontifice & Hispano arbitris Austriā Hungariāque Matthias, Rudolpho cedente, potitus est, audaciæ suæ præmium, sed aliena indulgentis fratris virtute, consecutus. Qui pacem regionibus prætulit, fratremque sibi devinctum, quam terras habere maluit.

Comi-

Comitiis interea Ratisbonensis imperii Principes convenerant, quibus Ferdinandus Archidux Cæsaris nomine præsidebat. ubi varia quidem in deliberationem adducta, inprimisque de conscribendo exercitu, qui adversus quoslibet imperii hostes serviret. Verum Protestantium confederati, quicquam se præstituros negabant, nisi devolutis ad suos Ecclesiarum bonis frui quietè possint, & erectum à se Justitiæ sub Palatino tribunal probetur. Quod cum non solum Catholici ordines, sed Augustanæ etiam Confessionis plures, indignum censerent, majori, quàm convenerant, dissensione animorum comitia sunt dissoluta. Quo tempore virum Treviris incomparabilem tribunalis Ecclesiastici Præsidentem Bartholomæum Bodechemium Delpho-Batavum morte amisit. qui præter eminentem juris peritiam, novem facilè linguarum cognitione pollebat, illustriori tamen super hæc virtute spectandus. Collegium Societatis, in quo sepulchrum ad lævam aræ maximæ nactus fuit, dono bibliothecæ instructissimæ, ac decem facilè dalerorum millibus, in sua paupertate crexit: dicere solitus, *illis sese omnia debere Patribus, à quibus primam rectè vivendi disciplinam hausisset*, argumento paucis usurpato.

Clausit diem extremum quoque Joannes Comes Nassovico-dillenburgius. Mercurii dies, qui eidem fatalis fuit, perpetuam celebritate quot mensibus commemorationi publicæ solennique est consecratus, ne quid Catholicis in memoria mortuorum viderentur concedere; fastos brevi completuri festivitibus si parem ejusmodi sanctis venerationem deferant. Sex ille filiis hereditatem partiendam reliquit. Comiti Wilhelmo Dilleburgum, Joanni Sigena, Ernesto Dietzium, Georgio Dridorffium, Ludovico Hadamaria, Casimiro Robachium & Throna cessit; divisione opinor ultima; cum eis à Canonicalium Ecclesiarum consortio digressis vel heredes, vel hereditatem deficere, necesse sit, nisi redierint unde egressi sunt, & matres devorare cessent, à quibus tales pulli alebantur.

Comita Ratisbonensia irrita, propter Confederatorum Protestantium pertinaciam.

Bodechemius Officialis Treviris magnâ laude defunctus.

Joannes Comes Nassovicus sex heredibus relictis moritur, & festo die honoratur.

Religio crescit in Indiis, deficit in Europa.

Juliacensis belli origo post Joan. Wilhelmum defunctum.

Rudolphus Cæsar per Leopoldum patrualem Juliacum occupat.

Lotharius eum aliis Catholicis Ligam constat adversus Protestantibus.

Crescebat per orientem occidentemque solis plagam religio, cum Paulo V. superiori anno per legationem Rex Congi, hoc etiam Rex Persarum Xa-Aba obsequium detulerit; quando per septentrionem eadem perfum ibat, partesque hæreticorum ipsi etiam fovebant orthodoxi. Joanne enim Wilhelmo Juliaz Cliviaque Principi, sine liberis defuncto, successuræ ex privilegio Cæsaris sorores, litis ingens argumentum dabant, quod ex quatuor natu major, Maria Eleonora ante fratrem mortua, Annã neptē Joan. Sigismūdo Electori Brand. nuptam reliquisset; altera fratri superstes Wolffgangum insuper Wilhelmum ex Philippo Ludovico Neoburgico heredem ostenderet. Magdalena Joanni Bispontino tradita pecuniariam dotem exspectaret, Sibylla Carolo Austriaco data suo ex ordine jure frueretur, quod denique pacti lege Wolffgango cessit. Sed & præter has Albertus Saxoniz Elector, tum ex diplomate Friderici & Maximiliani I. Imp. tum ex pactis dotalibus, cum Sibylla Clivensi, sanguine proxima, quam Fridericus Elector duxerat, jus sibi vendicabat. cui Rudolphus Cæsar favere visus est, licet sibi etiam, ut feudum caducum, vendicaret. vnde Leopoldum Austriacum patrualem cum expedito milite ad occupandum Juliacum destinavit, qui eodem, sequestri tamen nomine, receptus est. Adversus quem Brandenburgicus cum Neoburgico consiliis armisque sociatis, unitorum Protestantium (ex quorum hi numero) tum Hollandorum, & Henrici IV. Galliarum Regis opem implorabant.

Ecclesiastici igitur ad Rhenum Electores rursus Confluentiz apud Lotharium excepti, de federe Catholicorum Unioni Protestantium opponendo, jam denique concludendo agunt, cui Bavariæ Ducem Caput præficiunt, recipiuntque, cum Ordine Teutonico, ceteros Romanæ Ecclesiæ per Germaniam Episcopos, Cæsare ac Pontifice vehementer hanc Ligam (sic enim appellabant) probantibus, quæ maximis deinde bellis est celebrata. Inter hæc, cum etiamnum quiete frue-

rentur
randa
tarior
tigni
luti,
rutela
Abba
re sui
genti
fracto
sedis
colleg
melio
Sub
landor
cum, a
Henri
fructi
mo Si
citur.
armis
Regin
delect
Trevi
rò He
bus o
res co
Septe
xone
burgi
caban
anne
grippi
impet
tebat
labat,
pene

rentur, Treviri, Lotharius metropolitanæ ædis instaurandæ curam suscepit, quod opus memorabili cæmentariorum lapsu signatum est, qui rupto cui innitebantur tigno, ex fornice in imum templi pavementum devoluti, licet nonnihil læsi, vitam omnes incolumem Divis tutelariis imputarunt. Et Reinerus ad S. Maximinum Abbas, nobili basilica in suburbio excitata hoc tempore sui memoriam reliquit, illustriorem futuram, nisi ingenti Monasterium ære prægravasset. Unde, ætate jam fracto, cum res ac disciplina neglectæ jacerent, Attilius sedis Apostolicæ Nuntius adfuit, probatumque ejusdem collegii virum, Nicolaum Hunthemium cœnobitis, ad meliora reducendis, præfecit.

Subinde Halæ Suevorum collecti Protestantes, Hollandorum Gallorumque ope freti, obsidendum Juliæcum, armisque extorquendum Cæsari statuunt; sed cum Henricus Galliarum Rex in procinctu expeditionis, instructissimo, quem legerat, exercitu staret, à perditissimo Sicario gemino cultri ictu XIV Maji in rheda conficitur. Protestantes tamen, junctis inter se Batavosque armis, mensis Julii fine Juliæcum circumdant. quibus Regina Galliæ rogata Chatræum Marefcalcum, cum delectis Francorum copiis, adjunxit, mediis inter hos Treviris haud leve damnum sustinentibus. Ligistæ verò Herbipoli, junctis consiliis, statuerunt Protestantibus occurrendum. At priusquam hi tanto exercitui patres copias opponerent, Juliæcense, cum oppido, castrum Septembri mense occupatum est. Quod, Cæsare ac Saxonie excluso, duo sibi Principes Brandenburgicus Neoburgicusque, cum Cliviæ Montiumque ducatu, vendicabant. Miserat Lotharium Principem Cæsar, cum Joanne Georgio Comite Hohenzollerano Coloniam Agrippinam, pro adversarum partium conciliatione. quâ impetratâ, se Juliaco cessurum ultro Rudolphus profitebatur, sed cum Saxonis rationem, quam Cæsar postulabat, ceteri nollent haberi, religionisque constituendæ penes se arbitrium esse vellent, frustra laboratum est.

Y y 4

Licet

Summam
ad e reparat.

Reinero Ab-
bati S. Maxi-
mini succe-
dit Hunthe-
mius.

i6ro.

Protestantes
cū ope Gal-
lorum Julia-
cū occupant,
Ligistis fe-
rius auxilia
parantibus.

Lotharius
nomine Cæ-
saris Colo-
nia frustra
conciliare il-
los conatur.

Aquisgranū
& Colonia
in fide peri-
clitantur.

De Juliaco
Brandebur-
gicus cum
Juliacensi
certat.

Provinciis
divisis Clivia
Brandebur-
co, Julia &
Montes Neo-
burgico ce-
dunt.

Licet ceteri denique vicinorum utriusque religionis Principum, cum ipso etiam Saxone affluerint. Et Protestantium quidem is conatus fuit, ut vicinas his regionibus imperii urbes, Aquisgranum ac Coloniam, in societatem, non belli tantum, sed & fidei, ab orthodoxis ad se traducerent. Quod illo successu actum est, ut Aquis Præfectus Cæsaris, quem Majorem vocant, officio atque urbe pulsus, cum Societatis Jesu Patribus, fuerit: hæreticis, si non jure & numero, certè violentiâ potioribus. Et ne idem Colonia fieret parum absuit, nisi cum Clero & utroque Consulium Lotharius omni vigilantia restitissent. Quod præcipuum suæ tulit legationis emolumentum.

At neque, occupatis jam Ducatibus Protestantium, secuta est quies, cum Brandenburgicus Neoburgicusque inter se commissi, utri potiori jure deberentur, impensè certarent. Illo contendente quod soli primogenitæ sororum competat successio, quæ licet ante fratrem mortua sit, heredem tamen successionis capacem reliquerit: hoc contra nitente, quod sorore primogenita ante fratrem mortua, jus ad secundo genitam devolutum sit: quæ etiam heredem tulerit masculum successionis capacem, cujus filia primogenitæ fuerit incapax: cum indultum Caroli Imperatoris ad omnes Wilhelmi sorores, easque solas, extendendum sit. Quæ lis per varias ducta judiciorum ambages nondum exitum reperit. Gallici Legati (quem Cæsaris, qui feudi Dominus erat, præhabuere) industria neutri Principum satisfecit. Fridericus Palatinus, ut supremum unionis, & Judicii factiosorum caput, denique autor fuit, ut dum lis definita esset, vel ipsas inter se partirentur provincias, vel eorum proventus annuos, qui centum Imperialium Dalecorum millibus æstimati erant: quorum prius denique, at non sine bellorum collisione, obtentum est. præsertim, ubi Neoburgicus ad Catholicorum & Hispani partes orthodoxæ fidei amore transisset, quod Juliam Montesque ipsi commissos, sibi Protestantes eripi gravatè ferrent.

Florentissima hoc tempore Trevirorum juvenus millenis facile capitibus censa, vix priscae Academiae contineri angustiis poterat; cum Pater Joannes Macherentius corrogato aere, collectoque favore plurium, in quibus Lotharius Princeps, & Philippus Christophorus à Söteren ejus Successor eminebant, Academiam juxta ipsum Collegium novam auspicatus est. turri antiquissimâ, quam Gratiani quondam Imperatoris triumphalem arcum fulcisse memorant, in ruinam, lapidumque transferendorum usum abstractâ, Cujus Academiae principia, cum D. Ignatii Lojolæ, inter Beatos à Paulo V. relati, festivitate, magno apud Treviros honore plausuque, conjuncta fuere.

Leopoldus interea Archidux exercitu è Julia per Treviros in Alsatiâ & Episcopatum Argentinensem, ad occupata à Palatino recipienda ducto, cum Pragæ seditio contra Cæsareos orta esset, repente adfuit, urbemque minorem sub anni 1611. principium invasit; sed implo- ratus à Bohemis Matthias, cum instructis ex Hungaria copiis advolasset, huic frater Rudolphus, jam in senio armorum regni que impar, victoriam coronamque ultro cessit. Quare in turbato imperii statu Lotharius cum ceteris Electoribus Noribergæ convenerunt, statueruntque, anno proximo de novo Imperatore eligendo consilia Francofurti ineunda esse: ne Matthias, qui diu jam fratri regna, armis magis, quàm ratione extorserat, Romani quoque imperii fasces injussus occuparet.

Reversus ad suos Limburgum Lotharius (nam Treviris Confluentiaque pestis atrox sæviebat) supplicationes ad Deum electionis novæ rectè instituendæ gratiâ, tum etiam avertendæ pestis causâ, indixit. Et sanè utrique Deus periculo adfuisse est visus: hæc discussa; illa præter spem optatori eventu terminata est.

Quorundam morte expeditior ad hanc via facta est. Jam ante annum Fridericus Palatinus vitâ initio Septemb. excefferat, cum hac Monumenti sui epigraphæ, *Fridericus IV. D. G. Comes Palatinus S. R. I. Archidapifer &*

Academia Treviris juxta ipsum Collegium Soc. Jesu excitata.

1611.

Leopoldus Bohemos invadit, sed Matthias defensori ipse denique & Rudolphus regnū cedit.

Lotharius supplicationes pro novâ Imperatoris electione indicit.

Multorum Principum fata imperit

faciem mutant.

1612

Rudolpho Casari defuncto post anticipem deliberationem auspiciatò Matthias frater substituitur.

Turcarum arma pœnè concitata,

Princeps Elector. Qui unionis pro libertate & Religione apud Principes Imperii prima fundamenta jecit. Præsenti anno, ab hac unione alienus fidusque Casari, alter Elector Saxonie Christianus defunctus vitâ est. Sequenti verò anno hujus seculi XII Rudolphus Imperator X. Januarii die mortales deseruit, quem Ernestus Bavarus Coloniensium Archiepiscopus secutus est. Et Friderico quidem Palatino Fridericus V. filius, Saxoni frater Joannes Georgius, Bavaro Ferdinandus nepos successit, de successore Rudolphi comitiis Francofurtensibus anticipiti deliberatione certatum est. Quamvis enim unus esset Matthias, qui suis hanc imperii molem viribus sustinere posse videretur; tamen inquietum audaxque vir ingenium, qui olim Hollandis, postea Hungaris, denique & Bohemis, spretâ domo patriâ, & religione susque deque habitâ, in rebellionem adhæserat, Catholicis bonæ electionis spem, quàm Protestantibus fecerat, haud immeritò adimebat. Verùm tamen sagacius Matthiæ indolem explorantibus hæc dominandi magis A Catholicis, quàm favendi studio politicè facta, visum est, idcirco se ad electionem Matthiæ cum Protestantibus inflexerunt. Pronuntiatus igitur XIII. Junii Francofurti Imperator est, & XXIV. solenni à S. W. i. c. k. a. Moguntinensi, Lothario assistente, cæremoniâ coronatus, Annæ Reginae inauguratione postridiè consecutâ. Neque sua Catholicos perspicaciores expectatio de Matthia fessellit; ita, cum imperii Romani administratione, subito alius, ejus dignitatem, nisi cum prisca religione, stare posse, mox, velut apertis ad sacram unctionem mentis oculis, intellexit.

Turcarum pœnè arma ipso imperandi exordio concitasset, quod Battorium Transilvanie Principem ad se cõfugientem tueretur. Ille enim prius contra Matthiam sibi integrè jus Transilvanie vendicaturus Andream Gietzium clientem Constantinopolim destinarat, qui fide Turcis obligata, quædam eis propugnacula defenderet, si eorum ope Transilvanis præesse liceret. Sed Gietzium,

tzius, hoc pro se beneficium eâ lege pactus, cum Mahometem Bassam adversus Battorium obtinisset, hic suâ captus perfidiâ, rebus desperatis ad Matthiam confugit, eique debitum obsequium detulit, quod Achmeti vix poterat improbari. vnde hic Turcæ metus intra minas conquievit, & reliquum tantum Matthiæ fuit, ut turbas ex Imperii Principum divulsione imminentes componeret. Jam enim interregni tempore quando vi- ces administrationis Palatinus & Saxo adierat, is, obni- tentibus licet orthodoxis ad Rhenum Principibus, Cal- vinistarum, Aquisgranensem Magistratum Catholicis eliminatis occupantium, facinus autoritate suprema confirmaverat; nec dissimilia Friedbergæ & Biberaci ausus, jus supremum in causis religionis, quod legitimo Cæsari negabat, ipse vicarius protervè usurpaverat, in- novarat telonia, feuda imperii contulerat, jusque Cæ- sareum in favorem suæ sectæ converterat. quibus cum Lotharius, Ferdinandusque Coloniensis, & alii Catho- licorum reclamarent, provocarentque ad Cæsarem, Comitia is Ratisbonam anno sequenti celebranda in- dixit.

Palatinus & Saxo, inter- regni tēpore, multa de re- ligione sta- tuendo, im- perium tur- bārant.

Lotharius verò domum ab electione reversus, pie- tati istic sacrisque locis excolendis operam impendit. Beurichium aliquot supra Treviros horis, locum Dei- paræ cultu miraculisque celebratum Franciscanos de Observantia Patres traduxit, Ecclesiâ domoque ad co- num usum suis sumptibus accommodatâ, ut sacrorum istic cultui, ac peregrinorum commodis deservirent. Quo loco, ut suæ per intervalla pietati solitariè indul- geret Princeps, aulam sibi ac conclavia apud Religio- sos instruxerat, alibi cum hominibus, hic cum Deo po- tissimum acturus.

Lotharius Beurichium Deiparæ cul- tu celebratū Observantes traducit.

Quo tempore illustri quoque Poenitentis mulieris exemplo ac morte Trevirorum urbs gavisa est. Fuit hæc Margarita Documa honesto quondam loco nata in hæresi, educatâque, quæ inauspicatis nuptiis suæ religionis homini tradita fuit. quam deinde leno iste ut

Memorable
pœnitentis
femina Mar-
garita Docu-
mæ exemplū

insignis formæ erat, aliis amatoribus, quamvis re-
stantem, quæstui obtulit. vnde sensim illa ad quen-
dam militiæ delatâ Principem; ut in deliciis ejus fuit,
ita suis cumulatâ opibus, Treviri ex Belgio venit, cul-
tūque & formâ eminens, plurimum repente procerum
oculos animosque tenuit; ut Ecclesiastes summæ æ-
dis, hanc levitatem correcturus, eam verbis primum
familiaribus ad concionem pertraxerit; sed non facile
expugnabilem denique P. Macherentinus, cujus supra
memini, tam ignitis cor ejus vocibus, ceu jaculis, con-
fixit: ut cum Paulo exclamaret: *Domine, quid me vis
facere?* Tum ille, *pœnitentiam, inquit, volo, pœnitentiam.*
*Si Magdalenam secuta es errantem, sequere &
pœnitentem.* Expugnata his telis est. cessit monenti: &
tam seria admirabilique commutatione vitæ: ut su-
perbiæ luxuriæque apparatus omnem, qui aliquot
millium æstimationem nummum æquabat, in Dei ho-
norem, per urbis templa sparserit, sibi tenuem solum
pannosumque servârit. Domi illa deinde inter mendi-
cabula vivere, cibumque illis meliorem partiri, oleri-
bus ipsa secundoque pane contenta. Corpus deli-
ciis innutritum flagellis lacerare, cilicioque idem ge-
nuum tenus operiri. Et hoc peregrinationes sacras obi-
re habitu soleis etiam calceorum subtractis, ut humum
asperam lapidesque non observata calcaret. Domus il-
lius officina pauperum ægrorumque, labor eis deser-
vire, infimaque famularum impendere officia, & his
simul obsequiis, præsertim lubricæ vitæ puellas, ad
honestatem pietatemque traducere. Cui ipsa tam im-
pensè dedita, ut septenas ferè ante prandium horas
soli Deo orationique impenderet. Si quid à prandio
vacuum esset labori temporis, id manupictis, quibus
excellerat, dare, alias etiam docendo, solita: at non
aliâ lege, nisi ut templorum ornamentis consecrarent.
Ponè domum D. Annæ Sacellum crexerat, & duobus
ibi, qui sacris operarentur, vespertinisque cantibus, sti-
pendia constituit: ut minus observata istic opportunè
divinis

divinis adesset. Ita triginta facile annis, excellentissimis pœnitentiæ studiis dedita, postquam legata pro sexaginta pupillis viduisque, octo Monasteriis impendisset, cum perennis eleemosynæ fundatione, heredem reliquorum Societatem Jesu, cui se debere salutem fatebatur, Treviris instituit, ac sancto sine quievit, in templo SS. Trinitatis, quod Collegii est, magnâ omnium Ordinum frequentia terræ mandata. *Rara pœnitentiæ exemplar, quod plures peccatores admirantur facilius, quàm imitantur.*

Lotharius sub hæc, vertente jam anno, Comitibus se Ratisbonensibus aptabat. Quo cum pervenisset, unâque cum secutus S. Maximini Abbas Nicolaus Hontemius, imperii ordinibus sese immisceret. Lotharius illum, jure sibi superioritatis vendicato, exclusit. Mox de animorum conjunctione frustra laboratum. quod imperium tres in partes divisum, hinc Catholicorum federatis, inde Calvinistarum (quos inter Saxo & plerique Lutheranorum medii) pertinaciter dissideret; cum Patinus & Correspondentes (ut vocabant) nollent comitialium sententiis in ulla re accedere, nisi prius approbarentur interregni tempore acta, & sublato judicio Cæsaris aulico, in rebus Ecclesiasticis, Cameralis Judicii præses, tam ex Protestantibus, quàm Catholicis, & utrobique pares utriusque religionis causarum in eo arbitri deligerentur, Archiepiscopus etiam Magdeburgensis, pari cum reliquis Archiepiscopis suffragii autoritate in comitiis audiretur, ac Religioni sua ubique per imperium constaret libertas, neque usquam Protestantibus ad senatum dignitatesque præcluderetur aditus. At Cæsar ceterique, extra hanc unionem Principum, ante de communibus Reip. bonis, quàm de commodis Correspondentium laborandum esse, nequicquam suadebant: ac proinde frustrato Comitiorum successu, propria quisque, & Lotharius Treviros, jam à lue purgatos, repetiit. Ubi mortis consideratione motus, post absolutum Antecessoris monumentum, suum,

Y Y Z

cum

1613.

Lotharius
Ratisbonæ
in Comitibus
excludit à
fessione im-
perialiū Ab-
batē Sancti
Maximini,

Cōmitia, ob
insolentia
Calvinistarū
postulata, si-
ne fructu dis-
solvuntur.

Lotharius
reversus mo-
numentum
sepulchrale
decessoris
perficit, &
novum con-
stituit sibi.

Wolfgangus
Wilhelmus
Juliae Prin-
ceps, mutata
religione, à
Brandebur-
gico Hollan-
disq; bello
peritur, de-
fenditur ab
Hispanis.

cum ara ex marmore & alabastro, ad mediam *Ædis* summæ, quæ meridiem spectat, columnam, egregio opere excitavit. Assumptæ in hoc Virginis in cœlos, inter octo beatitudines figura eminet, cœna Domini imum aræ locum, inter Fidei Speique statuas, occupante. Ex cujus operis fundamentis ingentis magnitudinis repertus columnæ scapus, marmoris variegati, etiamnum ad templi vestibulum, admirationi omnium exponitur. Deinde ad illustre Palatii Electoralis ædificium excitandum conversus, illam, quæ ad orientem est hodierni apud Treviros operis, alam ante fata perfecit, reliquum successorum curæ daturus.

Quo tempore novorum in vicinia bellorum nata occasio, quorum incommoda ad Treviros sese effundebant. Wolfgangus enim Wilhelmus, Julæ Montiumque Dux, Magdalenâ Bavariæ Ducis filiâ, egregiâ pietate ac fide ductâ conjugæ, ex qua Philippum Wilhelmum numerosæ hodiedum parentem sobolis genuit, sensim orthodoxâ Romanæ fidei veritate captus, eidem accessit: cum mox Brandeburgicus Hollandorum ope, totâ illum possessione deturbare nisus, æquitatem zelo religionis posthabuit. At cum Albertus Belgarum Princeps, Duce Spinola, ejus partes tueretur, non sine armorum contra Mauritium Batavorum Ducem successu; tum Correspondentes graviora minari, legatisque ad Cæsarem missis, queri: Imperii per externum militem introductum leges violari, & ut remedium fiat, flagitare, proterviâ certè singulari, cum illis nuper autoribus, non Batavicus tantum, ut nunc rursus, sed & Gallicus introductus miles fuisset: adeoque sibi omnem libertatem indulgeri, etiam ad offendendum; Catholicis ac Cæsari ne ad defendendum quidem vellent. Nimirum *per qua quis peccat, per ea etiam* punitur. Brandeburgicus ereptâ per Hispanos Westaliâ, reliquas etiam urbes Cliviæ in manibus Batavorum, seu operæ navatæ præmium, reliquit,

Augendæ inter hæc & stabiliendæ apud Treviros religionis pietatisque studiis intentus Lotharius, Fratres Minores D. Francisci Capuccinorum Treverim in ædes Guthæ Nassovix, viduæ Hatzsteinianæ, admisit, Monasteriumque eidem ac Basilicam excitavit, ante quam supplicatione prævia, solenni ipse pontificiôque apparatu ductus, Crucem, Ordinis symbolum, fixit. Quando ad eundem ex Chinis remotissimis appulit, P. Nicolaus Trigautius è Societate Jesu, qui admiranda de Christianæ religionis propagatione, & gentis illius ac regionum ingenio retulit, scriptisque libris per Europam divulgavit: ut intelligeres detrimenta Europæ fidei, istic magnis lucris, providente Deo, rependi. Quanquam Angli Batavique, tanquam Zizaniorum seminatores, in hanc aliamque sementem, ut illi nuper in Virginia, hi in Japonia, sese ingererent; sed non usque ad martyria, ut iccirco intentatos gentiles relinquunt, Catholicis tantum insidientur. quod hæresum, ex quo nosci queant, ingenium est. Trigautius à Lothario insigni Reliquiarum sacrarum, quas inferret redit, thesauro donatus est, quod ab his mortuis vivos potissimum expugnandos putaret. Ceterum eadem tēpore Ludovicus Galliarum Rex, jam maturus thoro, Annam Mariam Hispaniarum Regis filiam, sorore Elisabethâ vicissim ad Philippum missâ, conjugem duxit, quo velut reciproco pignore utrimque firmata pax constitit, milesque ab illo dimissus est. Ex quibus Joannes Nassovius è Gallia redit, cum suos in Trevirotum finibus dimisisset, hi inopiam stipendiorum questi, in omne se rapinæ genus effundebant: ut quod alieni peccassent, immerentes Treviri luerent. Qui hoc tempore in urbe, sub Damiano à Petra Proprincipe, Caroli Caspari Electoris hodie regentis parente, mansuetè regebantur.

At Matthiam sollicitum magnoperè tenebat dissipata per diversorum federa imperii unitas, minima occasione in graviolem armatamque civilis belli discordiam

Lotharius
Treviris Pa-
tres Capuci-
nos admittit.

Trigautius
eodem ex
Chinisappel-
lit & variis
Reliquiis SS.
donatur.

Hæresis Ca-
tholicis ubi-
q; insidiatur.

Venus Mar-
tem Gallico-
Hispanum
componit.

Proprinceps
Trevirotum
à Petrà.

1616.

Mathias Cæsar frustra Protestantes à noxio federe avocare conatur.

De successore Ferdinando patruele cōstituendo, in Bohemiæ & Hungariæ regnis statuit ut hinc illi ad imperium sit aditus.

Ecclesiastici Septemviri consilium promovent.

Lotharius cū Lutzelburgicis & Maximinianis cōtroverfiæ exitum, sed frustra, quaerit.

diam eruptura, ut in Juliaco discrimine jam visum. Legatis itaque ad Correspondentes Protestantium missis, omni contentione egit, ut à mutuo federe discederent, pollicitus idem Ligistas Catholicorū facturos. æquum esse, ut unionis pactis renuntient primò, qui priores auspiciati sint. At nihil actum; cum hi suum fedus ad injurias tantum avertendas, pacemque stabiliendam repertum esse assererent, à quo discedere proposito turpe sit, & à bonis alienum.

Cæsar igitur cum videret hæc sensim ad Imperii potestatem ab iisdem, si quo bello prævaleant, occupandam spectare, & herede se fratresque Maximilianum & Albertum destitutos, ætate prægravari, cum iisdem, & Septemviris orthodoxis, per Maximilianum aditis (quem in Belgium ad fratrem hoc nomine euntem redeuntēque Lotharius humanissimè Confluentiæ excepit) consilium iniit, Ferdinandi Archiducis, patrue-
lis ex Carolo, in Hungariæ Bohemiæque regna substituendi, unde ob mutue opis necessitatem gradum illi ad imperium strueret. Quâ in re, cum præcipuum causæ momentum sustinerent tres Ecclesiastici ad Rhenum Electores, S^w icardus, Lotharius & Ferdinandus, convenère eidem apud Confluentes, operamque contulère ad parandum Archiduci eligendo aditum efficiendūque, ut reliqui indictis Comitibus, in eandem, ita necessitate imperii exigente, sententiã adducerentur.

Et Lothario curæ erat, ut cum vicina Lutzelburgiorum Provincia, quam in spiritali foro regebat, in temporalis quoque, ob permixtos jurisdictionis terminos, non dissideret. imprimisque, ut quæ, ratione Abbatiæ Maximinianæ (cujus Hispani tutelam susceperant) cum Archiepiscopo, supremum sibi in eam jus vendicante, intercedebat controversia, æternâ pace finiretur. Albertus Belgarum Dux rogatus, lubens arbitros in eam rem submitit DD. ab Aichlen, Hatstein, Wilremium & Neufforge. Quibus ad S. Maximinum, pro quo stabant, receptis, Lotharius alios suam causam acturos opposuit,

opposuit, eo eventu, ut, anno propemodum exacto, re infecta discederetur; relictis, sed non sanatis discordiæ vulneribus. cum indultis sibi quisque à Cæsaribus Pontificibusque quæ inter se, ob diversorum rationes temporum pugnabant, privilegiis insisteret.

Paulus Romanorum Pontifex cum intelligeret, quanti ad bonum Ecclesiæ commune interesset, ut successor Germanorum Regi optatus daretur, communi precum, & pœnitentiæ jubilariæ indictione placandum Dei Numen censuit. quam Lotharius totâ Archidicesi indictam, alteri Lutheranorum per viciniam Jubilæo (quo centesimum suæ sectæ recolebant, magno scriptorum apparatu, annum) opposuit. Interea Ferdinandus à Matthia Imp. cooptatus in filium, heredemque est, Hispano jus suum, quod sibi in Bohemiam ratione Annæ Maximiliani II, filiæ vendicabat, in eundemque resignante. quem iis legibus, & ex eodem Annæ sanguine Bohemi sibi in Regem propositum, cum obluclari jure non possent, inviti licet, 9. Junii miserunt, coronâ ex more donatum.

Quo tempore cum Philippus Christophorus à Söterem Spirensium Episcopus, & Præpositus Trevorum Udenheimium, in validæ munitionis speciem, erigeret, Palatinus sibi vicinum munimentum non sustinens, immisso milite funditus illud subruit, majori audaciæ hac minore prælusurus.

Jam enim sensim Martis de coelo astrû afflare mortalium animos ipsamque passim in scholis juventutem ad prælia & dimicationes cœpit accendere. Ita Treviris ejusdem Academiæ juventus, ut per classes, ita velut per cohortes divisa, in se mutuò primùm, deinde & contra ipsos Magistros armari cœpit. Rectore etiam id temporis Magnifico Joanne Guilielmo Husman à Namedey in certamen parum honorificum adducto. Qui tamen pace interventu Principis restituta, egregiè pro Academiæ promovendæ commodis stetit, quando Lotharii Principis assensu obtinuit, ut pro-

1617.

Jubilæus Catholicus Lutheranorum Jubilæo oppositus.

Ferdinandus à Matthia adoptatus, fit Rex Bohemiæ.

Udenheimiû à Söterem excitatum Palatinus diruit.

Bello juven-tus scholastica præludit.

Academiæ Trev. beneficia Eccle-

Z z

ximè

fiastica assi-
gnantur.

Brovverus
autor histo-
riae Trevir.
piè defun-
ctus.

1618.

Bohemi hæ-
retici ob ne-
gatas sibi Ec-
clesias, con-
jurant, &
Proceribus
regni præci-
pitatis, novā
remp. con-
stituunt.

ximè vacantia per Trevirorum præcipuas Ecclesias be-
neficia, juxta Nicolai V. Sixti IV. & Clementis VII in-
dultum, in usum docentium converti, irrequisito etiā
Archiepiscopo, possent, excommunicatione in quol-
cunque resistentes Ecclesiasticos latā.

Et hic annus postremus vitæ Christophoro Brovve-
ro Geldro-Arnhemensi fuit, Qui per triginta annos
Historiæ Trevericæ operam impendit. Quæ tamen,
sub Philippo Lotharii successore, typis, per invidorum
subducta calumnias, lucem, dissipatis lividorum ne-
bulis, rursus, sub Carolo Electore auctor, conspexit.
Pluribus ille scriptorum monumentis celebris, & Side-
ra illustrium Germaniæ Sanctorum, Antiquitatum i-
tem Fuldensium volumen, Notasque in Fortunati, &
Rabani Mauri poemata vulgavit. Nec virtute, quam
eruditione minor, à Fuldensis Rectoris officio, ad hi-
storiæ absolutionem Treviros reversus, anno seculi
1617. ætatis 58. in hoc labore, calculi arthritidisque
doloribus, per longa patientiæ experimenta, confectus
est, suisq; nobis in scriptis superstes relictus.

Bohemi sub novo Rege, ceu furore quodam corre-
pti, quod excitas nuper Ecclesias in alieno fundo,
sibi interclusas, vel dirutas, molestissimè ferrent, Co-
mitiis privatis conjurant, Proceresque regni in Senatu
adeunt, postulāntq; sibi reddi Ecclesias, qui, cum sui
illos obsequii commonefacerent, Comitem Schlabatae
Camerae Præsidentem, Comitemque à Martinez, & Phi-
lippum Fabricium Secretarium arreptos de fenestris in
subjectas arcu fossas, per cubitos quadraginta, præci-
pites, egère, tanto, quod miraculi instar fuit, lapsi
non attritos, sed incolumi mox passu, licet sclopiis à
tergo impeterentur, digressos. Conjurati tamen pro-
gressi, reliquos quos deprehendere poterant, in quibus
& Sternebergus regni Præfectus, carceribus incluse-
runt. ac sub Comite Turriano, rebellium Principe, no-
vam mox constituere remp. triginta Proceribus pro
regni administratione delectis, & Jesuitis intra octi-
duar

duum, sub pœna capitis proscriptis. Quæ res triginta annorum cruentissima in imperio bella concitavit, per Cometam, ut cæleste vexillum, triginta inter Martem Mercuriumque diebus ferali caudâ rubentem, præsignata.

Interea, licet in Hungaria quoq; Ferdinandus in regiam sedem admissus esset, per hos tamen motus eadem quoque cum magna Austriacæ nobilitatis parte, Silesiâ, Lufatiâ, Moraviâq; exciti, ad eandem aspirare libertatem cœperunt. præsertim cum Mansfeldius natus spurius, audaxq; miles, ex Sabaudicâ redux militiâ, sub Turriano, Præfecti tormentorum titulo, admissus Pilsnam interceptisset, per quam opportunus ex Germania commeatus esset. Cæsar igitur ad Catholicæ Ligæ Principes repenti pro auxiliis legatos destinat. Deinde ad Electorem Saxonix, Hispanix, Polonorum ac Gallix Regem, ut si minus opem sibi, hosti saltem præstent. Et Damperium quidem, pace cum Venetis inita, tum Carolum Buquoium ex Belgio submissum, impari quidem numero, sed non virtute, Duces Turriano & Mansfeldio Ferdinandus objecit. Cumq; Saxo Bavarus, & Lotharius, cum Svyickardo Moguntinensi Principe, frustra in conciliandis utrisque laborassent, ad arma quoque inter Correspondentes (ut se Protestantes vocabant) & Ligistas ventum est. Nec territi Grisonum nuper rebellium interitu sunt, quorum oppidum Pluretum ruinâ montis oppressum, cum omnibus præsentibus incolis, æternam sepulturam habuit.

Juvit verò rebellium propositum fatalis plurium ab hac vita discessus. Nam Maximilianum Austriæ Archiducem, Annamq; imperatricem superiori anno defunctam, hoc anno Matthias Imperator XX. Martii secutus est. Unde Bethlemius Gabor Transsylvaniæ post Battorium debellatum Princeps, ad Hungariæ regnum aspirans, Hungaros in societatem Bohemicorum armorum secum traxit. Turrianus verò jam Moravis Si-

Cometa bel-
li prodromus

Hungari, li-
cet Ferdinā-
dum Regem
admississent,
cum aliis,
rebellant.

Catholicæ
Ligæ Princi-
pes adstant
Cæsari.

Lotharius
cum aliis E-
lectoribus
frustra pacē
suadet.

1619.

Matthia Cæ-
sare defun-
cto, Vienna
Austriæ ob-
fessa cum
Ferdinando
periclitatur,
cui non sine

Z z z

lesisq;

Dei ope, sub-
venitur, ca-
so Mansfel-
dio.

Frankofurti
de electione
Ferdinandi
actum.

Bohemi ejus
loco Regem
Palatinum
Comitem e-
ligunt. Hun-
garica coro-
na Gabor
incumbit.

Ferdinandus
tamen Rex
Rom. eligi-
tur. Tumul-
tum Lotha-
rius avertit.

lesiisq; potitus, ipsam Imperatoris sedem & Austria caput Viennam exercitu adducto circumfedit, in qua plures hæreticorum, ad accipiendum mœnibus hostem proni, Ferdinandum in discrimen summum adduxere. Qui pro consueta pietate ante Crucifixi imaginem pronus supplexque, divelli, nisi spe divinæ opis plenus, non potuit. Et sanè quàm primum eâ gavisus est. Nam Buquouis per absentiam Turriani Bohemis infestus, cum Mansfeldius eductis Pilsnâ copiis eidem occurrisset, ingenti clade profligatus, vix ipse incolumis per medios hostes penetravit. vnde Turrianus à Bohemiarum directoribus revocatus, Viennam deserere coactus est.

Hæc inter, Comitibus Frankofurtensibus, pro novi Imperatoris electione certatum est, detestantibus hæreticis, tum ut interregni tempore, prout actum proximè res suas firmarent, tum ut ex successu rerum Bohemiarum electionem dirigerent. Nam cum Legati Bohemorum urgerent, ne Ferdinandus, ut Elector & Rex Bohemiarum, quem ipsi jam abjecissent, audiretur, idque tamen, ut fieret, evicissent Catholici, suâ illi temeritate progressi, Fridericum Palatinum, Dano, Saxonie, Sabaudæ, Bavaricæque ante frustra ad coronam invitato. Regem, conjuge Elisabetha Angliæ cunctantem impellente, tandem elegerunt, & Novembri mense, eâ eadem, coronarunt. Tum repente, quantâ vi poterant, armorum convenerunt. Et Bethlemius Gabor quidem Cassoviâ Posoniôq; in Hungariâ fretus, illius Princeps creatus est, ut gradum ad coronam, quam in potestate habebat, sensim strueret. Interea pervicere Catholici Electores, ut potioribus votis Ferdinandus in Rom. Regem electus, coronatusq; Frankofurti sit. Quanquam à seditione vix abfuerint Protestantes, nisi Lotharii solertiâ effectum esset, ut hi à vi & armis abstinuerint. Cùm hic industrius, sed quibusdam orthodoxis invidio labore, pro Bohemis aliisque Protestantibus, humanitate quadam conciliandis, impensè egerit, existimaveritque legatos Bohemorum, quos alii, ut rebelles as-

perna-

pernabantur, esse audiendos: eoque studio molliores eorum ad parendum honestis consiliis animos impulerit, ut quod primum reprehensioni, denique laudi verum fuerit, eventu laborem probante.

Protestantes tamen cum Friderico Noribergæ collecti, arma Cæsari intentant, nisi & suam Bohemis Hungarisque eligendi liberè Regis potestatem faciat, & Spirituense iudicium, abrogato Cæsaris aulico, utriusque religionis iudicibus ex æquo committat, pactumque de Ecclesiasticis bonis, missio bello, rescindat. Quibus Ferdinandus Imperator respondit, Bohemiæ Hungariæque coronas, sibi per vim ereptas, absque dedecore & injuria, negligi non posse, ceteris eorum postulatis, hac controversia discussâ, quantum fas, obsecuturum.

Maximilianus verò Bavarus Ligistas ad parandum militem incitavit, ac Protestantes monuit, nisi arma prius sumpta, ipsi priores deponerent, se justæ defensionis gratiâ eadem arrepturos. unde ad arma toto imperio conclamatum. quorum furori prælusit anno sequenti, qui XX seculi fuit, insolens per imperium & Rhenana præcipuè loca terræ-motus, bis Januario, & toties Martio mense ipsis calendis latè omnia concutiente. Palatino Transilvani, Hungari, Bohemi, cum Lusatiis, Silesiis, Moravis, ac Correspondentibus hærebant, Ferdinando Poloni Pontificique, cum Belgis & Ligistis juncti sunt. Rex verò Galliarum per Ducem Angolismensem legatum hoc egit; ut salvâ per imperium pace, mutua Bohemis auxilia pro Ferdinando, aut Friderico præstarent. Pro hoc Christianus Dux Anhaltinus Confederatos, pro illo Bavarus sub Joanne Tillio ductore Ligistas in hostem ducebat. Et hic quidem per Austriam superiorem incedens, rebelles ad obsequium, & tradendum Imperatori militem inflexit; moxque Bohemiam & Pragam regni caput petiit. Quem cum Anhaltinus præoccupasset, seque in Monte vrbe propinquo tueretur, ratus Ligistas defectu annonæ hie-misque acerbitate facilius, quàm armis frangi posse:

Z z 3

Cæsa

Protestantes bellum Cæsari denuntiant.

Ligistæ contra, Bavaro Duce, armantur. utrisque diversi hærent.

1620.

Rex Galliarum suadet, ut salvâ Germaniæ pace pro Bohemiæ corona tantum certetur.

Protestantes
à Ligistis fa-
dâ clade cęsi,
Palatino ex
Bohemia
profugo.

Cæsariani Aragonio Carmelita, viro sancto, cum cruce præcedente, montem, hostesq; in eo aggressi, quâ arte, quâ vi federatorum copias profligarunt, pluribus in fugâ, quàm prælio confectis. Hungari fugientes à Polonis, ad Moldavam amnem ferro, aut aquis perire. Ceteri à Ligistis oppressi, Anhaltino & Turriano, Junioribus Ducum filiis, cum Stirum Comite, Reingravio, Schlickio, & Wimariensi Duce captis. signa militaria plusquam centena, cum totius belli apparatus occupata nobilissimam Ferdinando victoriam peperere octavâ omnium Sanctorum die, quo ante annum illorum ædes sacris imaginibus spoliata fuerat, Evangeliumque legebatur: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ Dei Deo.* Ut appareat, quantum in Catholica illa Liga, cujus, inter præcipuos, machinator Lotharius, emolumenti domus Austriaca habuerit.

Gabor hoc
nihil exēplo
territus Hun-
gariæ Rex
salutatur.

Saxo fidus
Cæsari,

Trevirenses
ab amicis &
hostibus pas-
si, utrisque
Benefaciunt.

Palatinus hac victoria consternatus raptim se Prægâ cum uxore & liberis Vratislaviam recepit, iam quoque exclusus Palatinatu per Bavarum & Ambrosium Spinolam, Hispanicæ militiæ Ducem, & Deo ordinante alieni principatus invasor, excidit etiam proprio. Quo tamen nihil territus exemplo (tanta regnandi libido) Gabor, Hungariæ se Regem Novidomi nuntiarum est passus: donec Buquoius, occupato Pöllonio, eidem instabilis fortunæ metum incussit, quantum Turcæ Tartarorumq; præfidiis niteretur. Electoris Saxonici Georgii inter hæc fides in suum Cæsarem eminuit; cum Lusatiam armis sibi, Moraviam, Silesiamq; Ferdinando vendicavit; ut neuter fidelitatis præmio destitueretur. Nec Trevirenses ab his turbis intacti. Nam & impensæ Ligistico militi præstandæ, & amicus Hispanorum exercitus hospitio excipiendus, inimicus verò Batavorum sustinendus erat, ægri vulneratque magno numero nosocomiis, etiam hostes (quæ Principis fuit humanitas) excepti. quorum non corporum minus, quàm animorum est salus curata. ut quibusdam ad immortalem vitam profuerit mortali hinc

vitâ defungi. Sigismundo Poloniae Regi exitiale propemodum fuit Ligistis & Ferdinando adstitisse. Cum vulgus illum Turcam Tartarósque in se regnumque, hac ope, provocasse, spargeret, & Warsaviae Comitiorum tempore repertus Sicarius fuerit, qui Regem templum subiturum lapide propemodum oppresserit; captusq; inter summa tormēta hoc maximè doluerit, quod fructu cogitati sceleris careret, ac Rex sibi superesset.

Annus proximus multorum funeribus Principum nobilitatus est. Paulus V. Januario mense defunctus, Gregorium XV. altero post mense successorem admisit, Philippus III. Hispaniae Rex in filium Philippum regni onus transtulit, graviusque hoc esse sensit cum deponeret, quàm cum ferret, testatus maluisse se ex ignoto Monasterii angulo, quàm ex aula Hispanica ad aeternitatem transire. *Tam facile honores cōtemnimus, cum amittendi sunt; novo tamen, nec indigno Christianis honore.* Hunc Albertus Austriacus, Belgarum amor, secutus, cum induciis bellorum propemodum exspiravit, quae posteris dum ad quietem abiret, reliquit. Et haec non immerito funera Catholici per Germaniam planxere, tantum Ligistis, cum eis, robur subtractum est. Memorabilis etiam fuit apud Treviros Nicolai Hunthemii ex S. Maximino Abbatis mors, qui in publica processione promulgati Jubilaei à Gregorio XV. concessi, postquam sacrum Eucharistiae ferculum, supplicatione jam conclusa, in summæ basilicae ara deposuisset, tanquam ultimo functus vitae munere, caput in mortem, vicinis illatus aedibus inclinavit, & pontificali in habitu, ut Christi miles, decessit. Cui Petrus à Freudenbergo, cum invitus succederet, honorem in morte quoque, non multo post secuta, deposuit, aut verius secum transtulit ad immortales; cum *fugientes honor maximè insequatur.* Certè biennale, quo praefuit, tempus ita sibi suisq; impendit, ut legatus Apostolicus domesticam religionum disciplinam arbitratus, domum poenitentiae, & sanctitatis Monasterium appellavit, sub cuius auspiciis illustris loci basilica sacris

Sigismundus Poloniae Rex ob favorem Caesari praestitum periclitatur.

1621.

Diversorum Europae Principum funerum funcera.

Mors inopina sed honorifica Abbatis S. Maximini.

Et successor brevi non impari honore defunctus.

Laus illius Monasterii

& basilicæ
consecratio.

Lotharius
solitariè pie-
tati vacat.

Anglus Da-
nus pro Pala-
tino frustra
intercedunt,
cum arma
nollet pone-
re Regisque
titulos.

Mansfeldius
à Tillio pres-
sus, fide da-
tâ, elabitur
sine fide.

Spinolam
Franckenta-
lio pellit.

ca sacris ritibus D. Maximino post Deum dicata est, corporaque Sanctorum Weomadi & Basini Episcoporum, ex cryptæ subterraneæ tenebris, in apertam lucem, nobiliusq; ante chorû monumentû delata sunt.

Et Lotharius tot magnorum Procerum fatis suæ mortalitatis commonitus, ne imparatus discederet, solitudinem XII dierum amplexus, sub Societatis Patrum cura D. Ignatii commentationibus sacris animum excoluit, eo ad pietatem fructu sensûque, ut nullum sibi in vita tempus jucundius utiliûsque fluxisse, etiam cum lacrymis testaretur. Et opportunè quidem cum haud longè à porta mortis consisteret. Interea Palatinus licet subactus, tamen, ut interceptus leo, nondum quietus, quòd exclusus panè omnibus, spe ac desperatione experiunda censeret extrema. Angliæ Daniæq; Reges miseratione sortis, & religionis sanguinisq; affinitate ducti, per legatos Cæsari pro ipso offerebant preces, arma juncturi, si has aspernaretur. At respondit Ferdinandus par esse ut Fridericus ipse positus, quæ adhuc Mansfeldius circumferebat, armis, regiiq; nominis abjecto titulo, coram supplex adsit, non defore clementiam, ubi delicti poenitisset. Sed, cum Mansfeldio, auxiliorum spes animabant Palatinum, Elisabetha conjugè identidem inflammante, cui Regina nomen placuerat. Et Mansfeldius quidem cum prædatorum ex Bohemia per Catholicorum agros circumferret militem, brevi auctus Protestantium copiis, postquam Anhaltinus jam ab armis ad Cæsaris gratiam, & Correspondentes à federe abiissent, in Palatinatum ad colligendas reliquias se effudit. quem Weidhusii ita Tillius pressit, ut deditionem pactus, certâ pecuniarum vi se ab armis discessurum reciperet, dimisso ad sua milite. Sed hunc repentè, ut aliquam libertatem nactus est, in Palatinatum inferiorem fugæ specie traduxit, ubi Britannicis ad se receptis copiis, Franckentalio adhærentem Spinolam depulit, Alsatiamq; ac Franconiam populando est pervagatus; Spinola ad Batavos bellum instau-

instaurantes, revocato. Qui tamen parte exercitus Neoburgieis junctâ, Juliacum, quamvis lenta obsidione, suo Duci restituit, victoriæ commodo ad Trevirorum servandos agros, quo se Hollandi effundebant, transeunte.

Novi inter hæc, contra Ligistas Cæsaremque, hostes emertere, Christianus ante omnes Dux Brunsvicensis Halberstadianus Episcopus, Mansfeldici furoris æmulus, qui, raptâ è manibus Elisabethæ chirothecâ pileoque affixâ, juravit, hanc, nisi restituto in solium Pragense Friderico, se non positurum. At tumor ille animi mox resedit. Nam Monasteriensem ac Paderbornensem hic primò diœcesin ingressus, prædandi, licentiâ, exercitum milite ac spoliis auctum, juncturus Mansfeldio, à Jacobo Comite Anholdio interveniente in Westphaliâ, non sine clade, rejectus est. Quamquam spem brevi crexerint, Anglorum ac Batavorum copiæ, qui Pfaffenmutzio infra Bonnam jam nuper excitato, Confluentiæ Trevirorum insidiabantur, ut Rhæni ad se Mosellæque usum contra Ligistas traducerent. Ut iccirco Lotharius, quanto posset, colligendo militi operam dederit, Trevirisque etiam magno numero Academicæ juventus, per signa cohortesque distributa, primis militiæ rudimentis, ad omnem casum exercitata fuerit; ut armatæ jam istic Palladis nova imago recurreret. Fridericus quoque Elector ex Anglia per Galliam ad Mansfeldium in Palatinatum allapsus, Georgio etiam Friderico Marchione Durlacensi auctior, qui, postquam Tillius à Mansfeldio, ex angustiis desperatè erumpente, cladem aliquam ad Wimsenam accepisset, in spem novam erectus, Ligistis metuendus imminabat. Quod ut Tillius animadvertit, junctis Cordubæ legionibus hostem statuit operiri. Quo jam præsentè, ut suis timorem eximeret, ipse prior hostem aggreditur, tanto utrimque certantium ardore, ut productum ad vesperam certamen; Tillio victoriosum, hostibus exitiale fuerit. Cum succensus apud Durlacenses pyrius pulvis,

Juliacum
Spinola Neo-
burgico re-
cuperat.

Brunsvicen-
sis novus ac
furiosus Cæ-
sar hostis,
Westphaliâ
vastat.

Cæditur ab
Anholdio.

1622.

Batavi Con-
fluentiæ in-
hiant.

Durlacensis
Mansfeldii
partes auget,
quem Fridericus
Palat.
accessit.

Tillius Cor-
dubæ jūctus
hos profligat

pulvis, disiectis ordinibus aditum Ligistis sterneret, Protestantibus fugam suaderet. Quâ sparsi, gladio plerique, aut captivitate rebellionem expiârunt. Wirtembergicus & Birckfeldensis Duces cum aliis intercepti, commeatusq; & apparatus instructissimus. Durlacensis ad Mansfeldium, Ladenburgo intentum, pervenit, Nec dispar Brunsvicensis pugnae fors perculit. Hic in Westphalia sine adversariis impunè grassatus, Lipstadio, Sufato, ac Paderbornæ dominabatur, spoliis dives in quibus S. Liborii auro argentóq; gravis tumba fuit, cui per ludibrium gratias retulit, quod se exspectare dignatus esset, monetamque ex hoc alióque conflavit ære, cum armatæ manus symbolo, ac lemmate: *amicus Dei, & Sacerdotum inimicus*; sed & manu, & præda brevi destitutus. ac primò quidem cum ad Hochstium Mœno instratum pontem transiret, à superveniente Tillio cæsus est, ponte numero militum obruto, ipso tamen, reperto vado, ad Mansfeldium evadente. Qui, desperatis Palatini rebus, cum ad Hollandos transirent, juxta Namurcum deinde à Corduba profligati sunt, lævamque in hoc prælio manum Brunsvicensis, quamvis armatam, perdidit; ut si hanc in symbolo ad scopû exposuisset. Tillius sine hoste principem inferioris Palatinatus urbem Heidelbergam, Britannico defensam milite, oppugnare cœpit, expugnavitque Septembri mense, salvis tantum rebus hominibusque, qui in arcem se receperant, postea ex pacto relictam. Nobilissima tunc Germaniæ bibliotheca, magno cruditorum dolore, distracta est, Romamque ex parte delata, jacturâ vix à posteris instaurandâ. Mannheimio denique ad Rheni Nicrique confluentes dedito, solum Franckentalium hiemis incumbentis beneficio evasit. quod cum anno sequenti spe pacis Jacobus Angliæ Rex Hispanis cessisset, nihil reliquum Palatino mansit.

Brunsvicensis à Tillio primum cæsus, postea à Corduba cū Mansfeldio.

Tillius inferiorem Palatinatum occupat.

Franckentalium reliquum ab Anglo spe pacis Hispano traditur.

Nec feriatum inter hæc miles Cæsareus Leopoldo fratre Imperatoris Duce Hagenoam, Spiram, Wormatiam,

matiam, aliâque per Alsatiam loca ad obsequium re-
vocavit. Cæsar etiam Bohemiam Ministris Protestan-
tium, præcipuis rebellionis autoribus, quamvis inter-
cedente Saxone, purgavit, Societatis Jesu Patribus ad
Pragensem Academiam & collegia, Pastoribus verò ad
suas Ecclesias revocatis, quod negaret aliter tutâ se pa-
ce frui non posse, nisi hos seditionum fomites submo-
visset. Gregorius quoque Romanus Pontifex, ut de-
trimenta religionis instauraret, Romæ Congregatio-
nem de propaganda fide instituit, utque excitaret Chri-
stianorum, inter illud hæresum frigus, pieratem, quin-
que illustris vitæ homines Isidorum, agricolam His-
panum, Philippum Nerium Oratorii ordinis reperto-
rem, Ignatium Lojolam Societatis Jesu autorem, Fran-
ciscum Xaverium ex eadem Societate Apostolum In-
diarum, ac Teresiam Carmelitarum instauratricem,
Sanctorum albo solenni ritu adscripsit. Cujus solenni-
tatis promulgationem Lotharius totâ Archidiecepsi
celebrem esse voluit, & Confluentiæ, ubi tunc substi-
tit, institutâ singularis magnificentiæ supplicatione,
omnium ordinum concursu VIII Maji ornari gavisus
est, Quod è cælo Divis placuisse, quorundam ad S.
Ignatii implorationem insperata sanitas, & ad Xaverii
nomen perditorum repentina conversio, persuadere
sunt visa.

Indicta hujus anni Comitia, tarditate Protestantium,
quibus parum auspiciata futura videbantur, in proxi-
mum annum XXIII rejecta, Ratisbonæ celebrata sunt,
Saxone & Brandenburgico per legatos demum addu-
ctis, Lothario ob valetudinem per eosdem comparen-
te. Actum hic de Electorali dignitate rebellis Palatini
in Maximilianum Bavarum transferenda, cui licet præ-
ter A catholicos, etiam Princeps Neoburgicus, ut san-
gvine propinquior, obsisteret, ac Protestantes contem-
derent, filios heredes ob delicta Patris immeritò ex-
cludi: tamen potentior ad persuadendum illorum fuit
oratio, qui ejusmodi rebellionis scelus, siquæ supersit

Z z 6

in impe

Alatiâ Leo-
poldus reci-
pit.

Bohemia
Prædicantes
restituti Je-
suitis pellun-
tur.

Congregatio
de propagã-
da fide Ro-
mæ, & Ca-
nonizatio
quinq; San-
ctorum.

Celebris sup-
plicatio in
Sanctorum
honorem
Cõfluentiæ.

1623.

Comitiis
Ratisbonen-
sibus, exau-
torato Pala-
tino Bavarus
Electo crea-
tur.

Lusatia Saxoni in præmium fidelitatis concessa. Hassus & Durlacensis suis etiam terris multati sunt.

Brunsvicensis rursus ingenti clade casus.

Lotharius post Academicam promotus studia, ad pietatis officia versus, in iis expectavit mortem, cælo suâ ætate & virtute maturus.

in imperio æquitatis cura, negarent, impunè sustinendum: nisi apertam cujuslibet audaciæ januam velimus esse. In transferendo verò principatu non sanguinis tantum sed & meriti rationem habendam. quo utroque cum Bavarus hoc in bello excelluerit, non videri prætereundum. Quocirca suffragiis plerorumque inauguratus loco Palatini Maximilianus Baviaræ Dux, publicè Archidapiferi munere perfunctus est. Lusatiam verò Cæsar ex suis ditibus Saxoni in præmium fidelitatis cessit. Casellensis quoque ditio, abjudicata Mauritio Hassorum Principi, Ludovico Darmstadiano addicta est. In Friderici verò Durlacensis sedem Wilhelmus nepos admissus, exclusit patrū. Tillius ob fortissimè navatam militiæ operam ex Barone Comes pronuntiatus est, & adversus Brunsvicensem novo XXX millium exercitu Westphaliam vastantem missus, illum prope Statloun affecutus, tantâ rursus clade multavit, ut peditatu cæso captivè, Wilhelmus Wi-mariensis, & Fridericus Altenburgicus Duces, Comitesque Isenburgicus, Rheingravius, Witgensteinus & Schlickius, cum 70 vexillis, totoque apparatu belli, Ligistis cesserint. Brunsvicensis cum paucis effugit in Hollandiam, & Mansfeldium in Frisia sibi metuentem cum suis eodem rejecit.

Lotharius interea Treviroꝝ Archiepiscopus, postquam Collegiatis Ecclesiis Academicis beneficiis restitantes, excommunicationis fulmine intentato terrisset, sententiamque Gregorii XV. confirmantem Nicolai, Sixti, & Clementis Pontificum bullas de translatione ejusmodi beneficiorum impetrasset, hoc ultimo studiorum promovendorum affectu, publicas curas testatus, ad privata se pietatis officia transtulit, atque in eis haud multò post decretorium mortis diem VII die Sept. anno XXIII. seculi excepit, vir terris cæloque dignus. Illis quidem eximia eruditione rerumque, ac linguarum peritia, qui & acerrimo ingenio difficilia penetraret discuteretque, & humanitate singulari animos

mos se audientium devinciret, ad labores intricatasq;
etiam res expediendas promptus esset: unde non pau-
cas suæ diœcesis lites discussit. æquitatis citra dilationē,
in cōtroversis absolvēdis, cupidus, pacisq; cū proximo,
& religionis cū Deo apprimè observans: ut his virtuti-
bus immortalī jam vitæ propior discederet, Cor suum
Societatis Jesu basilicæ, quam vivus amaverat, mo-
riens legavit. Monumenti perquam illustri, summâ in
æde, ubi corpus depositum est, inscriptionem negle-
ctam hætenus, talem suppeditamus. *Sta, lege, bene pre-
care, viator, Hic jacet ex nobili stemmate nobilior Prin-
ceps Lotharius, ex Patre Metternich, Matre de Petra.
Is ætatis 75. regiminis 4 & 20. anno, à terreno princi-
patu ad caelestem, ut spes est, transit, Fide erga Deum,
Ecclesiam, & Imperium Rom. semper integrâ. Pruden-
tiâ, humanitate, clementiâ, pacis studio, pietate in
Deum filiali, in subditos paterna, dignus Principe
virtutibus, posteris reliquit exemplum, Treve-
rica insula decus, gloriam immortalem sibi,
& gaudium suis. Fave Lector,
applaudè, sequere.*

Cor apud
Patres Socie-
tatis, Corpus
in æde sum-
ma Trevtris
sepultum.

ANNA-